

แหล่งได้ (17)

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ¹

การศึกษามีประโยชน์ในการช่วยทำให้เราได้รับสิ่งต่างๆ มากมายจากสิ่งที่เราศึกษา ช่วยทำให้เรารู้ในสิ่งที่เรายังไม่รู้ ที่เรารู้แล้วก็จะช่วยให้รู้ดี รู้ลึกและรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาเรื่องภาษานอกจากจะช่วยทำให้ผู้ที่ศึกษาได้รับสิ่งต่างๆ มากมาย เหมือนได้พบคุณทรัพย์อันมหาศาลแล้วภาษายังช่วยให้เกิดความรู้ในวงศัพท์ และความหมายที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมากมาย แลผมได้รับความสนุกสนานเมื่อได้ทราบความหมายบางประการที่เราเพิ่งทราบด้วยโดยเฉพาะการนำเอาภาษากลางกับภาษาถิ่นใต้มาศึกษาเปรียบเทียบกัน ทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับ “คำพ้องรูป” คือ คำที่เขียนเหมือนกัน บางคำภาษากลางกับภาษาถิ่นใต้ใช้ในความหมายเหมือนกัน แต่บางคำก็มีความหมายย้ายที่ บางก็มีที่มีความหมายกว้างออก หรือบ้างก็มีความหมายแคบเข้า คำที่น่าสนใจอีกหนึ่งคำก็คือ คำว่า

ร้าย

คำในภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ที่มีรูปเหมือนกัน คือ เขียนเหมือนกันและใช้ในความหมายเหมือนกันยังมีอีกหลายคำ มีคำอีกคำหนึ่งที่มีลักษณะดังกล่าว คือ คำว่า “ร้าย”

ในภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ ใช้คำว่า “ร้าย” เป็นคำวิเศษณ์ในความหมายที่ 1 ว่า “ดู” หรือ บางทีก็นำมาใช้เป็นคำประสมเป็น “ดูร้าย” ไปก็มี ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (วังฯ ให้ดี บ้านนี้ยังหมาร้าย หนัก)
- (ทก.) ระวังให้ดีนะ บ้านนี้มีสุนัขดูมาก
2. (ทต.) (ผมว่าไม่เท่าแต่หมาหอกนะ เทร้าย แต่เจ้าของมันร้ายหว่า หมาเลย)
- (ทก.) ผมว่าไม่เพียงแต่สุนัขหอกนะที่ดู แต่เจ้าของมันดูกว่าสุนัขเสียอีก
3. (ทต.) (เขาลือกันว่าเมียตัวร้ายหนักหะ)
- (ทก.) เขาเล่าลือกันว่าภรรยาของคุณดู มากหะ

ภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ยังใช้คำว่า “ร้าย” เป็นคำวิเศษณ์ในความหมายที่ 2 เหมือนกัน ว่า “ชั่ว” ได้อีกด้วย

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (อาจารย์คนนี้เป็นคนปากร้าย หนัก)
- (ทก.) อาจารย์คนนี้เป็นคนปากชั่วเอา มากๆ

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. (ทต.) (คนร้ายหมั่นมักทำโหดร้ายอยู่โหยะ)

(ทก.) คนชั่วมันมักทำอะไรที่ชั่วอยู่เป็นประจำ

3. (ทต.) (แม่เลี้ยงคนนี้ใจร้ายมาก หมั่นชอบทุบตีโลกเลี้ยง)

(ทก.) แม่เลี้ยงคนนี้ใจชั่วมาก เธอชอบทุบตีลูกเลี้ยง

ภาษากลางและภาษาถิ่นได้ยังใช้คำว่า “ร้าย” เป็นคำวิเศษณ์ ในความหมายที่ 3 เหมือนกัน ว่า “ไม่ดี” ได้ด้วย

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (ปีนี้หมอดูเขาแล้วว่าผมอ้อชะตา ร้ายหนัก)

(ทก.) ปีนี้หมอดูเขาทายว่าผมจะชะตาไม่ดีเอามาก ๆ

2. (ทต.) (คนโดยสารที่เคราะห์ร้ายถูกรถทับจนขาหัก)

(ทก.) ผู้โดยสารที่เคราะห์ไม่ดีถูกรถทับจนขาหัก

3. (ทต.) (ชะตาร้ายของคนเราไม่ชี้วันกำคงเปลี่ยนเป็นดีขึ้นหมั้งหรือ)

(ทก.) ชะตาไม่ดีของคนเราไม่กวันก็คงเปลี่ยนเป็นดีขึ้นบ้างหรือ

ภาษากลางและภาษาถิ่นได้ยังใช้คำว่า “ร้าย” เป็นคำวิเศษณ์ ในความหมายที่ 4 เหมือนกัน ว่า “ที่เป็นอันตราย” อีกด้วย

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (เห็นนี้ยังพิษร้าย กินเข้าไปไม่ได้นะ)

(ทก.) เห็นนี้มีพิษที่เป็นอันตราย กินเข้าไปไม่ได้นะ

2. (ทต.) (มะเร็งคือเนื้อร้ายแทงอกเพิ่มขึ้นมาในร่างกาย)

(ทก.) มะเร็งคือเนื้อที่เป็นอันตรายที่งอกเพิ่มขึ้นมาในร่างกาย

3. (ทต.) (เอดส์เป็นโรคร้ายเท่ายังหาไม่ยารักษาให้หาย)

(ทก.) เอดส์เป็นโรคที่เป็นอันตรายที่ยังไม่มียารักษาให้หาย

แต่คำว่า “ร้าย” บางลักษณะในภาษาถิ่นได้ใช้เป็น “คำพ้องรูป” คือ คำที่เขียนเหมือนกัน แต่ใช้ในความหมายที่แตกต่างกัน นั่นคือ ภาษาถิ่นได้ใช้คำว่า “ร้าย” เป็นคำวิเศษณ์ ในความหมายที่ 5 ว่า ชุกชน คือ ชนนอกกลุ่มนอกทางหรือชอกแซกเล่น ในความหมายนี้ไม่มีใช้ในภาษากลาง

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (แต่กนี้โลกไครที ชาติ...ร้ายจริง ๆ)

(ทก.) เด็ก คน นี้ ลูก ของ ไคร กั้น นะ โอย...ชุกชนจริง ๆ

2. (ทต.) (โลกอยู่ตรงนั้นนะ แล้วนั่งแง ๆ อย่าเที่ยวร้ายนะ)

(ทก.) ลูกอยู่ตรงนั้นนะ แล้วนั่งแง ๆ อย่าเที่ยวชุกชนนะ

3. (ทต.) (โลกตัวร้ายพันนี้ ผมว่าให้อยู่ที่บ้านก้าน่าอืด هوا)

(ทก.) ลูกของคุณชุกชนแบบนี้ ผมว่าให้อยู่ที่บ้านก็น่าจะดีกว่า

ภาษาถิ่นได้ยังใช้คำว่า “ร้าย” เป็นคำพ้องรูป คือ คำที่เขียนเหมือนกัน แต่มีความหมายแตกต่างจากภาษากลางได้อีก คือ ภาษาถิ่นได้ใช้คำว่า “ร้าย” ประกอบกับคำว่า “ผ้า” เป็น “ผ้าร้าย” ใช้เป็นคำนาม แปลว่า “ผ้าขี้ริ้ว” ใช้เรียกผ้าเก่าที่ใช้เช็ดถู เป็นต้น

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (แม่ใช้ผ้าร้ายเช็ดน้ำแกงเท่หกอยู่บนโต๊ะจนสะอาด)

(ทก.) แม้ใช้ผ้าชีริ้วเช็ดน้ำแกงที่หกออยู่
บนโต๊ะจนสะอาด

2. (ทต.) (เสื้อคุณตัวนี้น่าอ้อเอาไปทำเป็น
ผ้าร่ายได้แล้ว)

(ทก.) เสื้อคุณตัวนี้น่าจะเอาไปทำเป็น
ผ้าชีริ้วได้แล้ว

3. (ทต.) (ผมไม่หล่อ แต่ว่ายังของดีอยู่
ข้างใน เหมือนผ้าร่ายห่อทอง
นั่นแหละ)

(ทก.) ผมไม่หล่อ แต่ว่ามีของดีอยู่ข้างใน
เหมือนผ้าชีริ้วห่อทองนั่นแหละ

คำว่า “ผ้าร่าย” ที่เป็นคำนามนี้ภาษาถิ่นใต้
ยังใช้คำว่า “ว้าว” หรือ “ควาย” เข้ามาประสม ได้เป็น
คำว่า “ผ้าร่ายว้าวหรือผ้าร่ายควาย” (แต่ส่วนมาก
มักจะเป็น “ผ้าร่ายว้าว” เพราะชาวปักษ์ใต้นิยมรับ
ประทานเนื้อว้าวมากกว่าเนื้อควาย) แล้วใช้ในความ
หมายว่า ผ้าชีริ้ว ผ้าชีริ้วว้าวหรือผ้าชีริ้วควาย ซึ่งก็คือ
ชื่อกระเพาะอย่างหนึ่งของสัตว์เคี้ยวเอื้องเช่น วัว หรือ
ควาย เป็นต้น

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (ผ้าร่ายว้าวปรกติเป็นสีดำ แต่
ร้านนี้เขาทำสะอาดจนเป็นสีขาว)

(ทก.) ผ้าชีริ้วปรกติเป็นสีดำ แต่ร้านนี้
เขาทำสะอาดจนเป็นสีขาว

2. (ทต.) (ร้านนี้เขาเอาผ้าร่ายว้าวมาทำเป็น
อาหารเรียกว่า ต้มพุงว้าว)

(ทก.) ร้านนี้เขาเอาผ้าชีริ้วมาทำเป็น
อาหารเรียกว่า ต้มเครื่องใน

3. (ทต.) (คนเท่ชอบกินผ้าร่ายว้าวมาก
วัง ๆ อี้เป็นโรคเกาต์นะ)

(ทก.) คนที่ชอบรับประทานผ้าชีริ้วมาก
ระวังจะเป็นโรคเกาต์นะ

ภาษาถิ่นยังใช้คำว่า “ร่าย” มาใช้ในลักษณะ
คำพ้องรูป คือเขียนเหมือนกันแต่มี

ความหมายแตกต่างไปจากคำในภาษากลาง คือ ภาษา
ถิ่นใต้ ใช้คำว่า “ร่าย” เป็นคำวิเศษณ์ ใช้ในความ
หมายว่า เก่า ขาด ชำรุด พัง หรือเสียหาย
ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (ผ้านุ่งผืนนี้ร่ายแล้ว ทุ่มได้แล้ว)

(ทก.) ผ้านุ่งผืนนี้เก่าแล้ว ทิ้งได้แล้ว

2. (ทต.) (มุ้งร่ายๆ พันนี้กันยุงก้าไม่ได้แล้ว)

(ทก.) มุ้งขาดๆ อย่างนี้กันยุงก็ไม่ได้แล้ว

3. (ทต.) (คุณยังเอาสาดรายนี้อมาใช้อยู่
เหลวเหอะ)

(ทก.) คุณยังเอาเสื้อชำรุดนี้มาใช้อยู่
อีกเหอ

แถมในภาษาถิ่นใต้ยังใช้คำว่า “ร่าย” เป็น
คำวิเศษณ์ โดยนำคำว่า “หลื่องเหล็ง” มาผสม ได้
เป็นคำว่า “ร่ายหลื่องเหล็ง” แปลว่า เก่ามากจนใช้
การไม่ได้ ขาดจนไม่มีชิ้นดี หรือพังยับเยิน ซึ่งใน
ความหมายนี้ในภาษากลางไม่มีใช้หรือครบ

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (กางเกงร่ายหลื่องเหล็งพันตัว
อ้อเอามาอู่งไปพ้อเฮา)

(ทก.) กางเกงขาดจนไม่มีชิ้นดีทั้งนั้น
คุณจะเอามาอู่งเข้าไปได้อย่างไร

2. (ทต.) (รถร่ายหลื่องเหล็งพันนี้ นีตัว
ยังอ้อเรียกว่ารถเหลยเฮอะ)

(ทก.) รถเก่ามากจนใช้การไม่ได้แบบนี้
นี้คุณยังจะเรียกว่ารถอีกเหอ

3. (ทต.) (มรดกเท่ผมได้รับจากพ้อก้าคือ
บ้านเท่ร่ายหลื่องเหล็งหลังนี้แหละ)

(ทก.) มรดกที่ผมได้รับจากพ้อก็คือ
บ้านที่พังยับเยินหลังนี้แหละ

โก้

ภาษากลาง (ทก.) ใช้คำว่า “โก้” เป็นคำ
วิเศษณ์ ในความหมายว่า หรุหร่า หรือภูมิฐาน

(มักใช้แก่กิริยาแต่งตัวหรือการแสดงกิริยาอื่น ๆ) (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หน้า 153) ในภาษาถิ่นใต้ (ทต.) ก็ใช้คำว่า “โก้” เป็นคำวิเศษณ์และใช้ในความหมายเดียวกันกับในภาษากลางเช่นกัน

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (น้องอี่ไปไหนหะ เห็นแต่งตัวเสียโก้เชียว)
(ทก.) น้องจะไปไหนละ เห็นแต่งตัวเสียหุหุหุร่าเชียว
2. (ทต.) (ตัวต้องรวยหนักแน่ เห็นบ้านตัวแลโก้จังหุ)
(ทก.) คุณจะต้องร่ำรวยมากแน่ เห็นบ้านของคุณดูหุหุหุร่าเหลือเกิน
3. (ทต.) (พี่บ่าวนี้ทำทำโก้เหมือนเป็นโลกเก่าแก่เชียว)
(ทก.) พี่ชายคนนี้วางท่าภูมิฐานเหมือนเป็นลูกเศรษฐีเชียว

และในภาษาถิ่นใต้ยังใช้คำว่า “โก้” เป็นคำชนิดอื่นและใช้ในความหมายที่กว้างออกหรือหลายความหมายมากกว่าในภาษากลางได้อีก ดังนี้คือ

ภาษาถิ่นใต้ใช้คำว่า “โก้” เป็นคำนาม เป็นคำที่ใช้สำหรับเรียกผู้ชายชาวจีนแทนคำว่า “พี่” ซึ่งจะตรงกับภาษากลางใช้เป็นภาษาปากว่า “โก หรือ อาโก” นั่นเอง

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (วันนี้ไม่เปิดร้านขายข้าวหะอะโก้)
(ทก.) วันนี้ไม่เปิดร้านขายอาหารหะอะพี่
2. (ทต.) (โก้เท่อยู่ข้างบ้านเรา แกพาครอบครัวไปเที่ยวงานสงกรานต์)
(ทก.) พี่ที่อยู่ข้างบ้านของเรา เขาพาครอบครัวไปเที่ยวงานสงกรานต์
3. (ทต.) (โก้ช่วยแลรถเครื่องให้ทีตะ ไม่ไว้ไซ่เท่อย่างหมั้นเบน)

(ทก.) พี่ช่วยดูรถจักรยานยนต์ให้หน่อยซี ไม่ทราบทำไมอย่างมันถึงเบน

ในภาษาถิ่นใต้ยังใช้คำว่า “โก้” เป็นคำกิริยาในความหมายว่า กู๋ ตะโกนหรือเรียกดัง ๆ ซึ่งลักษณะที่เป็นคำกิริยานี้ในภาษากลางจะไม่มีใช้ แบบนี้เรียกว่าเป็น “คำพ้องรูป” คือ เขียนเหมือนกัน แต่ความหมายแตกต่างกัน

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) (แม่... ไม่ไว้ใครมาโก้อยู่เท่หน้าบ้านนุ)
(ทก.) แม่... ไม่ทราบใครมาตะโกนอยู่ที่หน้าบ้านโน้น
2. (ทต.) (เวลาเข้าป่า ถ้าหากันไม่พบก่าให้โก้หากันแหละ)
(ทก.) เวลาเข้าป่า ถ้าหากันไม่เจอ ก็ให้กู๋ หากันซี
3. (ทต.) (น้องต้องโก้ ไม่นั้นพ่อเฒ่าแกไม่ได้ฮิน)
(ทก.) น้องต้องเรียกดัง ๆ ไม่งั้นคุณตาท่านไม่ได้ฮิน

สรุปว่า คำว่า “โก้” ในภาษากลางมีใช้ในกรณีเดียว คือ ใช้เป็นคำวิเศษณ์ แต่ในภาษาถิ่นใต้ใช้คำว่า “โก้” ได้ทั้งที่เป็นคำวิเศษณ์ เหมือนกับภาษากลาง แล้วยังใช้เป็นคำนามและคำกิริยาได้อีกด้วย

นี่แหละครับท่านผู้อ่านที่เคารพ เรื่องภาษามันก็สนุกแบบนี้แหละครับ พอผมอ่านไปศึกษาไป ผมก็พบความมหัศจรรย์ของคำและภาษาเพิ่มขึ้น ได้พบคำศัพท์ซึ่งเดิมผมเข้าใจว่ามันมีความหมายอย่างนี้เท่านั้น แต่พอศึกษาไปก็ได้พบคำเดิมแต่มีใช้ในความหมายใหม่ได้อีกหลากหลายทำให้ผมรู้สึกสนุกอยากรู้คำศัพท์ใหม่เพิ่มขึ้นไม่ทราบท่านผู้อ่านจะรู้สึกสนุกไปกับผมหรือเปล่า แต่อย่างไรก็ตามผมคิดว่า “รู้ไว้ได้กำไร ดีกว่าไม่รู้” นะขอรับ